

Робоча навчальна програма з дисципліни за вибором «Невідкладна абдомінальна хірургія» підготовки докторів філософії за спеціальністю «Медицина», спеціалізацією «Хірургія» складена:

Матвійчуком Б.О., завідувачем кафедри хірургії та ендоскопії ФПДО Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, доктором медичних наук, професором.

Бочаром В.Т., доцентом кафедри хірургії та ендоскопії ФПДО Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, кандидатом медичних наук, доцентом.

Рецензент:

Лукавецький О.В., завідувач кафедри хірургії №1 Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, доктор медичних наук, професор.

РЕЦЕНЗІЯ
НА НАВЧАЛЬНУ ПРОГРАМУ ДИСЦИПЛІНИ

«Невідкладна абдомінальна хірургія»
(курс за вибором)

підготовки фахівців третього (освітньо-наукового) рівня
вищої освіти – доктора філософії (PhD)
галузі знань 22 Охорона здоров'я
спеціальності 222 Медицина
Львівського національного медичного університету
імені Данила Галицького

Кафедра хірургії та ендоскопії ФПДО

Робоча навчальна програма дисципліни за вибором «Невідкладна абдомінальна хірургія» підготовки фахівців третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти; кваліфікації – доктора філософії; галузі знань – 22 «Охорона здоров'я»; спеціальності – 222 «Медицина»; спеціалізація «Хірургія» складена на основі Закону України «Про вищу освіту», «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих начальних закладах» (23 березня 2016 року, №261), «Освітньо-наукової програми доктора філософії (Ph.D.)» (Протокол №7-ВР від 29.06.2016 ЛНМУ імені Данила Галицького); «Робочої навчальної програми», затвердженої 21.02.2019 року; Наказу МОН України від 01.10.2019 року № 1254 «Про внесення змін до Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти».

Представлена робоча навчальна програма складена логічно, є частиною освітньої програми підготовки докторів філософії в рамках професійної спеціалізації та розрахована на 3 кредити ECTS, та включає всі види аудиторної та самостійної роботи аспірантів, практики і час, що відводиться на контроль якості засвоєння аспірантами програми.

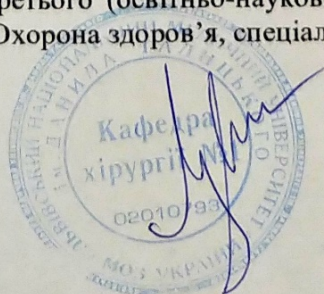
Данна робоча навчальна програма дисципліни за вибором «Невідкладна абдомінальна хірургія» визначає мету і завдання дисципліни, характеристику робочої програми, програмні компетентності, програмні результати навчання, ресурсне забезпечення реалізації програми, академічну мобільність, має структурно-логічну схему освітньої програми, форму атестації здобувачів вищої освіти та нормативні посилання. Також програма має матрицю відповідності програмних компетентностей компонентам освітньої програми та матрицю забезпечення програмних результатів навчання відповідними компонентами освітньої-професійної програми «Медицина».

Структура програми відображена в навчальному плані та включає навчальні питання загальної підготовки, професійної підготовки, та науково-дослідної роботи, завершуючись заліком.

Якість змістовної складової начального плану не викликає сумнівів. Тематика дисципліни, яка включена до програми, розкриває сутність актуальних на сьогоднішній день проблем, таких як багатопрофільна підготовка професіонала в галузі медицини. Структура плану в цілому логічна та послідовна. Така прозорість і зрозумілість структури та змісту програми підготовки доктора філософії (PhD) зі спеціальності 222 Медицина дозволяє зробити висновок про те, що її впровадження дозволяє створити наукове середовище підготовки фахівців третього (освітньо-наукового) рівня медичної науки.

З урахуванням вищезазначеного вважаю що, рецензовану робочу навчальну програму дисципліни за вибором «Невідкладна абдомінальна хірургія» можна рекомендувати до використання при підготовці фахівців третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти – доктора філософії (PhD), галузі знань 22 Охорона здоров'я, спеціальності 222 Медицина.

Завідувач кафедри хірургії №1,
д. мед. н., професор

О.В. Лукавецький

ВСТУП

Робоча навчальна програма дисципліни за вибором «Невідкладна абдомінальна хірургія» підготовки фахівців третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти; кваліфікації – доктора філософії; галузі знань – 22 «Охорона здоров'я»; спеціальності – 222 «Медицина»; спеціалізація «Хірургія» складена на основі Закону України «Про вищу освіту», «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих начальних закладах» (23 березня 2016 року, №261), «Освітньо-наукової програми доктора філософії (Ph.D.)» (Протокол №7 – ВР від 29.06.2016 ЛНМУ імені Данила Галицького); «Робочої навчальної програми», затвердженої 21.02.2019 року; Наказу МОН України від 01.10.2019 року № 1254 «Про внесення змін до Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти».

Дана програма є частиною освітньої програми підготовки докторів філософії в рамках професійної спеціалізації та розрахована на **3 кредити ECTS**.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є причини виникнення, клініка, діагностика та лікування гострих хірургічних захворювань черевної порожнини.

1. МЕТА І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Мета викладання навчальної дисципліни за вибором «Невідкладна абдомінальна хірургія» передбачає здобуття та поглиблення комплексу знань, вмінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних завдань із цієї дисципліни, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, що вирішує актуальне наукове завдання у хірургії, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення. Також вдосконалення: знань про причини виникнення, методик дослідження, клінічних проявів гострих хірургічних захворювань органів черевної порожнини, диференційно-діагностичних ознак, сучасних напрямків і алгоритмів лікування таких захворювань.

Здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії повинен:

— **знати:** етіологію, патогенетичні особливості, клінічні прояви гострих хірургічних захворювань органів черевної порожнини (гострого апендициту, гострого холециститу, гострого панкреатиту, кишкової непрохідності, перитоніту); основних методів дослідження у хірургії (методів візуалізації (рентгенографії, комп'ютерної томографії, магнітно-резонансної томографії); ультразвукових; лабораторних методів дослідження (біохімічних, коагуляційних, ліпідного обміну крові), їх переваги та діагностичні можливості; самостійно обстежувати хворих із гострою хірургічною патологією зі складанням історії хвороби, встановленням клінічного діагнозу; сучасні напрямки та алгоритми лікування гострих хірургічних захворювань;

— **вміти:** збирати медичну інформацію про стан пацієнта; класифікувати і аналізувати типову клінічну картину гострих абдомінальних хірургічних захворювань, складати план обстеження та аналізувати дані лабораторних та інструментальних обстежень при типовому перебігу гострих абдомінальних хірургічних захворювань, трактувати загальні принципи лікування, реабілітації і профілактики таких захворювань, визначати тактику ведення (принципи операційних втручань та консервативного лікування, реабілітаційні заходи) а також виявляти різні клінічні варіанти та усклад-

нення гострих абдомінальних хірургічних захворювань; знати основні ведення медичної документації; опрацювати та аналізувати державну, соціальну та медичну інформацію.

2. КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми дисципліна забезпечує набуття здобувачами вищої освіти ступеня доктора філософії наступних *компетентностей та програмних результатів навчання*:

<p>1. Інтегральна компетентність: здатність ефективно вирішувати комплексні наукові та практичні проблеми в галузі медицини за спеціальністю «хірургія», організувати і виконувати власну науково-дослідницьку роботу з метою генерування нових систематизованих знань, що мають теоретичне і практичне значення, можуть успішно впроваджуватись у вітчизняний й міжнародний дослідницький та освітній простір, практичну медицину та інші сфери життя.</p>
<p>2. Загальні компетентності (ЗК):</p> <p>ЗК1. Здатність до науково-професійного, світоглядного та загальнокультурного саморозвитку і самовдосконалення.</p> <p>ЗК2. Здатність автономно виконувати фахову та науково-дослідницьку роботу з дотриманням принципів академічної доброчесності, авторського права та наукової етики.</p> <p>ЗК3. Здатність до різнобічного пошуку, самостійного аналізу та систематизації інформації з використанням сучасних комунікаційних та інформаційних технологій.</p> <p>ЗК4. Здатність спілкуватись і взаємодіяти в науково-професійному та освітньому середовищі, в тому числі, на міжнародному рівні.</p> <p>ЗК5. Здатність незалежно мислити, виявляти, формулювати й ефективно вирішувати проблеми наукового характеру, приймати відповідальні рішення, продукувати нові знання та ідеї.</p> <p>ЗК6. Здатність проводити моніторинг виконаних робіт, здійснювати оцінку інтелектуального продукту та забезпечувати його якість.</p> <p>ЗК7. Здатність до опрацювання, аналізу, узагальнення, обговорення та представлення результатів власного наукового дослідження у вигляді усної та письмової презентації державною й іноземною мовами, опанування майстерністю вести наукову дискусію з демонстрацією вільного володіння науковою термінологією, риторикою та культурою наукового мовлення.</p> <p>ЗК8. Здатність працювати в команді, організувати, планувати та прогнозувати результати власної чи колективної роботи, нести відповідальність за досягнуті результати, діяти в нових умовах, керувати роботою інших осіб та мотивувати їх для досягнення спільної мети.</p>
<p>3. Фахові компетентності:</p> <p>ФК1. Здатність аналізувати, відтворювати, інтерпретувати та використовувати в практичній, науково-дослідницькій та освітній діяльності знання сучасного стану проблем та досягнень в галузі абдомінальної хірургії, основних концепцій, теорій, гіпотез щодо розвитку, перебігу та лікування гострих абдомінальних хірургічних захворювань</p> <p>ФК2. Здатність розробляти та управляти науковими проектами в галузі абдомінальної хірургії, формулювати мету, зміст та новизну дослідження.</p>

ФК3. Здатність встановлювати потреби у додаткових знаннях за напрямком наукових досліджень в галузі абдомінальної хірургії, генерувати нові знання, наукові гіпотези, теорії та концепції щодо розвитку, перебігу, прогнозування наслідків та лікування гострих хірургічних захворювань органів черевної порожнини, а також їх профілактики.

ФК4. Здатність обирати та використовувати сучасні методи дослідження (опитування, огляду, спеціального клінічного обстеження, визначення необхідного переліку лабораторних та інструментальних досліджень пацієнтів з гострими хірургічними захворюваннями органів черевної порожнини) відповідно до поставленої мети, завдань та очікуваних результатів.

ФК5. Здатність інтерпретувати, аналізувати й узагальнювати результати роботи з профільними пацієнтами, дані власних наукових досліджень пацієнтів із гострими хірургічними захворюваннями органів черевної порожнини, визначати їх місце в системі існуючих знань, дотримуючись принципів наукової етики, академічної доброчесності й авторського права.

ФК6. Здатність впроваджувати нові знання з питань невідкладної абдомінальної хірургії в наукову сферу, освітній процес і практичну роботу за фахом «хірургія».

4. Програмні результати навчання:

ПРН 1. Безперервно самовдосконалюватись та застосовувати здобуті науково-професійні знання та вміння з невідкладної абдомінальної хірургії в науковій, фаховій та освітній діяльності.

ПРН 2. Використовувати набуті концептуальні та методологічні знання для організації й самостійного виконання наукового дослідження в галузі невідкладної абдомінальної хірургії.

ПРН 3. Добирати, аналізувати, інтерпретувати, коректно оцінювати і творчо використовувати клінічну та наукову інформацію стосовно причин розвитку, особливостей клінічного перебігу, підходів до діагностики, лікування та профілактики гострих хірургічних захворювань органів черевної порожнини.

ПРН 4. Вміти виявити та окреслити невирішені проблеми щодо діагностики і лікування пацієнтів з гострими хірургічними захворюваннями органів черевної порожнини з подальшим визначенням шляхів їх вирішення.

ПРН 5. Продукувати нові знання та ідеї, формулювати наукові гіпотези, теорії та концепції в галузі невідкладної абдомінальної хірургії з урахуванням та дотриманням принципів наукової етики й академічної доброчесності.

ПРН 6. Самостійно аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати, узагальнювати, систематизувати клінічні та наукові дані стосовно причин розвитку, особливостей клінічного перебігу, підходів до діагностики, лікування і профілактики гострих хірургічних захворювань органів черевної порожнини.

ПРН 7. Розробляти дизайн і план власного дослідження за фахом «Хірургія» на основі самостійно сформульованих мети і завдань.

ПРН 8. Обирати, застосовувати і вдосконалювати сучасні методики дослідження пацієнтів гострими хірургічними захворюваннями органів черевної порожнини.

ПРН 9. Розробляти та впроваджувати нові способи діагностики, лікування та профілактики хірургічних захворювань органів живота.

ПРН 10. Використовувати здобуті в результаті дослідження нові знання щодо гострих хірургічних абдомінальних захворювань в практичній діяльності й освітньому процесі.

ПРН 15. Розвивати комунікації та застосовувати навички міжособистісних взаємодій в науковому, професійному, освітньому та міждисциплінарному середовищах.

ПРН 16. Дотримуватися принципів наукової етики у роботі з пацієнтами із гострими хірургічними захворюваннями органів черевної порожнини.

ПРН 17. Використовувати принципи академічної доброчесності та нести відповідальність за достовірність отриманих та оприлюднених наукових результатів.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Структура навчальної дисципліни	Кількість кредитів, годин, з них					Рік навчання семестр	Вид контролю
	Всього	Лекцій (год)	Практ. (год)	Семін. (год)	Самост. робота (год)		
		очна денна, очна вечірня форма					
Гостра абдомінальна хірургія	3 кредити / 90 год	8	28	8	46	за вибором аспіранта/ів	залік
		Заочна форма					
		4	10	4	72		

Очна форма навчання (денна, вечірня)

Розділ	Назва теми	Години	Вид заняття (години)			
			Лекції	Практичні заняття	Семінари	Самостійна робота
1	2	4	5	6	7	8
1.	Виразкова хвороба шлунка і дванадцятипалої кишки, сучасні погляди на етіологію, патогенез, діагностику та лікування	2	2			
2.	Перфоративна виразка шлунка та дванадцятипалої кишки	2		2		
3.	Ускладнення виразкової хвороби кровотечею. Діагностика та хірургічна тактика	2		2		
4.	Перфораційна виразка шлунка і дванадцятипалої кишки. Діагностика. Хірургічна тактика	2		2		
5.	Стеноз виходу зі шлунка як ускладнення виразкової хвороби. Діагностика. Ступені стенозу. Лікування	2		2		
6.	Пенетруючі виразки шлунка і дванадцятипалої кишки Внутрішні нориці	2		2		
7.	Показання та обґрунтування різних методів хірургічного лікування виразкової хвороби та їх оцінка	2		2		

8.	Виразкова хвороба шлунка і дванадцятипалої кишки, ускладнена кровотечею	2				2
9.	Методи дослідження гелікобактерної інфекції	2				2
10.	Гастродуоденальні кровотечі невиразкової етіології. Диференційна діагностика	2				2
11.	Гострі ерозивно-виразкові ураження верхніх відділів травного тракту в хірургічній клініці	2				2
12.	Ендоскопічні методи лікування виразкової хвороби шлунка і дванадцятипалої кишки та її ускладнень. Показання можливості, ускладнення.	2				2
13.	Сучасні методи та способи лікування виразкової хвороби шлунка і дванадцятипалої кишки	2			2	
14.	Гострий апендицит – клініка, діагностика, сучасні принципи лікування	2	2			
15.	Клініка, діагностика та диференційна діагностика гострого апендициту	2		2		
16.	Ускладнення гострого апендициту: апендикулярний інфільтрат, періапендикулярний абсцес	2		2		
17.	Особливості клініки і перебігу гострого апендициту при атипових локалізаціях червоподібного відростка	2				2
18.	Лікування апендикулярного інфільтрату. Особливості операційної техніки розкриття періапендикулярного абсцесу	2				2
19.	Хронічний апендицит. Сучасні погляди на поняття «хронічний апендицит». Хірургічна тактика	2				2
20.	Помилки (діагностичні, тактичні, технічні) і небезпеки при гострому апендициті	2			2	
21.	Жовчнокам'яна хвороба. Клінічні прояви, сучасні методи діагностика та лікування.	2	2			
22.	Гострий холецистит та його ускладнення	4		4		
23.	Лапароскопічні холецистектомія і холецистостомія. Інструментарій. Техніка виконання. Показання і протипоказання	2		2		
24.	Гостра печінкова і ниркова недостатність в ургентній хірургії та її інтенсивна терапія	2				2
25.	Особливості клініки гострого холециститу в осіб похилого та старечого віку	2				2
26.	Діагностика і хірургічна тактика при ушкодженнях жовчних шляхів. Відновні та реконструктивні операції	2				2
27.	Гостра кишкова непрохідність. Хірургічна тактика при різних видах кишкової непрохідності	2		2		

28.	Резекція тонкої та товстої кишок. Види ілеостомій, колостомій, цекостомія	2				2
29.	Клініка і диференційна діагностика різних видів механічної кишкової непрохідності: тонкокишкової і товстокишкової, обтураційної, странгуляційної, інвагінаційної та спайкової	2				2
30.	Спайкова хвороба. Особливості хірургічного втручання при кишкової непрохідності	2				2
31.	Релапаротомія в ургентній хірургії	2				2
32.	Лікувальна тактика і види хірургічних втручань при різних локалізаціях і формах кишкової непрохідності	2			2	
33.	Гострий панкреатит і його ускладнення	2		2		
34.	Клініка і діагностика гострого панкреатиту в залежності від його форми	2				2
35.	Консервативні методи лікування гострого панкреатиту	2				2
36.	Ускладнення гострого панкреатиту та їх лікування	2				2
37.	Сучасний стан проблеми перитоніту	2	2			
38.	Клініка і діагностика різних форм і стадій перитоніту	2				2
39.	Програмовані і вимушені релапаротомії. Показання до них	2				2
40.	Цирози печінки. Портальна гіпертензія	2		2		
41.	Ендоскопічний гемостаз при варикозно розширених венах стравоходу (склеротерапія, накладання лігатур і кілець). Показання до планової склеротерапії	2				2
42.	Цирози печінки і портальна гіпертензія. Їх класифікація, хірургічна тактика в залежності від їх виду і ускладнень. Безпосередні і віддалені результати операційного лікування	2				2
43.	Залікове заняття.	2			2	
	Разом	90	8	28	8	46

Заочна форма навчання

Розділ	Назва теми	Години	Вид заняття (години)			
			Лекції	Практичні заняття	Семінари	Самостійна робота
1	2	4	5	6	7	8

1.	Виразкова хвороба шлунка і дванадцятипалої кишки, сучасні погляди на етіологію, патогенез, діагностику та лікування	2	2			
2.	Ускладнення виразкової хвороби кровотечею. Діагностика та хірургічна тактика	2		2		
3.	Перфоративна виразка шлунка та дванадцятипалої кишки	2				2
4.	Перфораційна виразка шлунка і дванадцятипалої кишки. Діагностика. Хірургічна тактика	2				2
5.	Стеноз виходу зі шлунка як ускладнення виразкової хвороби. Діагностика. Ступені стенозу. Лікування	2				2
6.	Пенетруючі виразки шлунка і дванадцятипалої кишки Внутрішні нориці	2				2
7.	Показання та обґрунтування різних методів хірургічного лікування виразкової хвороби та їх оцінка	2				2
8.	Виразкова хвороба шлунка і дванадцятипалої кишки, ускладнена кровотечею	2				2
9.	Методи дослідження гелікобактерної інфекції	2				2
10.	Гастроудоденальні кровотечі невиразкової етіології. Диференційна діагностика	2				2
11.	Гострі ерозивно-виразкові ураження верхніх відділів травного тракту в хірургічній клініці	2				2
12.	Ендоскопічні методи лікування виразкової хвороби шлунка і дванадцятипалої кишки та її ускладнень. Показання можливості, ускладнення.	2				2
13.	Сучасні методи та способи лікування виразкової хвороби шлунка і дванадцятипалої кишки	2				2
14.	Клініка, діагностика та диференційна діагностика гострого апендициту	2		2		
15.	Помилки (діагностичні, тактичні, технічні) і небезпеки при гострому апендициті	2			2	
16.	Гострий апендицит – клініка, діагностика, сучасні принципи лікування	2				2
17.	Ускладнення гострого апендициту: апендикулярний інфільтрат, періапендикулярний абсцес	2				2
18.	Техніка апендектомії. Ретроградна апендектомія. Ускладнення під час операції	2				2
19.	Особливості клініки і перебігу гострого апендициту при атипових локалізаціях червоподібного відростка	2				2
20.	Лікування апендикулярного інфільтрату. Особливості операційної техніки розкриття періапендикулярного абсцесу	2				2

21.	Хронічний апендицит. Сучасні погляди на поняття "хронічний апендицит". Хірургічна тактика	2				2
22.	Лапароскопічні холецистектомія і холецистостомія. Інструментарій. Техніка виконання. Показання і протипоказання	2		2		
23.	Жовчнокам'яна хвороба. Клінічні прояви, сучасні методи діагностика та лікування.	2				2
24.	Гострий холецистит та його ускладнення	2				4
25.	Гостра печінкова і ниркова недостатність в ургентній хірургії та її інтенсивна терапія	2				2
26.	Особливості клініки гострого холециститу в осіб похилого та старечого віку	2				2
27.	Діагностика і хірургічна тактика при ушкодженнях жовчних шляхів. Відновні та реконструктивні операції	2				2
28.	Гостра кишкова непрохідність. Хірургічна тактика при різних видах кишкової непрохідності	2		2		
29.	Лікувальна тактика і види хірургічних втручань при різних локалізаціях і формах кишкової непрохідності	2				2
30.	Резекція тонкої та товстої кишок. Види ілеостомій, колостомій, цекостомія	2				2
31.	Клініка і диференційна діагностика різних видів механічної кишкової непрохідності: тонкокишкової і товстокишкової, обтураційної, странгуляційної, інвагінаційної та злукової	2				2
32.	Спайкова хвороба. Особливості хірургічного втручання при кишковій непрохідності	2				2
33.	Релапаротомія в ургентній хірургії	2				2
34.	Гострий панкреатит і його ускладнення	2				2
35.	Клініка і діагностика гострого панкреатиту в залежності від його форми	2				2
36.	Консервативні методи лікування гострого панкреатиту	2				2
37.	Ускладнення гострого панкреатиту та їх лікування	2				2
38.	Сучасний стан проблеми перитоніту	2	2			
39.	Клініка і діагностика різних форм і стадій перитоніту	2				2
40.	Цирози печінки. Портальна гіпертензія	2				2
41.	Тактика хірурга при гострій кровотечі із варикозно-розширених вен стравоходу і шлунка. Методи зупинки кровотечі	2				2

42.	Ендоскопічний гемостаз при варикозно розширених венах стравоходу (склеротерапія, накладання лігатур і кілець). Показання до планової склеротерапії	2				2
43.	Цирози печінки і портальна гіпертензія. Їх класифікація, хірургічна тактика в залежності від їх виду і ускладнень. Безпосередні і віддалені результати операційного лікування	2				2
44.	Залікове заняття.	2			2	
	Разом	90	4	10	4	72

4. ТЕМАТИКА ТА ЗМІСТ КУРСУ

Тематичний план лекцій

№	Назва теми	Години
1.	Виразкова хвороба шлунка і дванадцятипалої кишки, сучасні погляди на етіологію, патогенез, діагностику та лікування	2
2.	Гострий апендицит – клініка, діагностика, сучасні принципи лікування	2
3.	Жовчнокам'яна хвороба. Клінічні прояви, сучасні методи діагностики та лікування.	2
4.	Сучасний стан проблеми перитоніту	2
	Разом:	8 год

Тематичний план практичних занять

№	Назва теми	Години
1	2	
1.	Перфоративна виразка шлунка та дванадцятипалої кишки	2
2.	Ускладнення виразкової хвороби кровотечею. Діагностика та хірургічна тактика	2
3.	Перфораційна виразка шлунка і дванадцятипалої кишки. Діагностика. Хірургічна тактика	2
4.	Стеноз виходу зі шлунка як ускладнення виразкової хвороби. Діагностика. Ступені стенозу. Лікування	2
5.	Пенетруючі виразки шлунка і дванадцятипалої кишки Внутрішні нориці	2
6.	Показання та обґрунтування різних методів хірургічного лікування виразкової хвороби та їх оцінка	2
7.	Клініка, діагностика та диференційна діагностика гострого апендициту	2
8.	Ускладнення гострого апендициту: апендикулярний інфільтрат, періапендикулярний абсцес	2
9.	Гострий холецистит та його ускладнення	4
10.	Лапароскопічні холецистектомія і холецистостомія. Інструментарій. Техніка виконання. Показання і протипоказання	2
11.	Гостра кишкова непрохідність. Хірургічна тактика при різних видах кишкової непрохідності	2

12.	Гострий панкреатит і його ускладнення	2
13.	Цирози печінки. Портальна гіпертензія	2
	Разом:	28 год

Тематичний план семінарських занять

№	Назва теми	Години
1	2	
1.	Помилки (діагностичні, тактичні, технічні) і небезпеки при гострому апендициті	2
2.	Лікувальна тактика і види хірургічних втручань при різних локалізаціях і формах кишкової непрохідності	2
3.	Сучасні методи та способи лікування виразкової хвороби шлунка і дванадцятипалої кишки	2
4.	Помилки (діагностичні, тактичні, технічні) і небезпеки при гострому апендициті	2
	Разом:	8 год

Тематичний план самостійної роботи

№	Назва теми	Години
1.	Гостра печінкова і ниркова недостатність в ургентній хірургії та її інтенсивна терапія	2
2.	Виразкова хвороба шлунка і дванадцятипалої кишки, ускладнена кровотечею	2
3.	Методи дослідження гелікобактерної інфекції	2
4.	Гастродуоденальні кровотечі невиразкової етіології. Диференційна діагностика	2
5.	Гострі ерозивно-виразкові ураження верхніх відділів травного тракту в хірургічній клініці	2
6.	Особливості клініки і перебігу гострого апендициту при атипових локалізаціях червоподібного відростка	2
7.	Лікування апендикулярного інфільтрату. Особливості операційної техніки розкриття періапендикулярного абсцесу	2
8.	Хронічний апендицит. Сучасні погляди на поняття "хронічний апендицит". Хірургічна тактика	2
9.	Особливості клініки гострого холециститу в осіб похилого та старечого віку	2
10.	Діагностика і хірургічна тактика при ушкодженнях жовчних шляхів. Відновні та реконструктивні операції	2
11.	Резекція тонкої та товстої кишок. Види ілеостомій, колостомій, цекостомія	2
12.	Клініка і диференційна діагностика різних видів механічної кишкової непрохідності: тонкокишкової і товстокишкової, обтураційної, странгуляційної, інвагінаційної та злукової	2
13.	Спайкова хвороба. Особливості хірургічного втручання при кишкової непрохідності	2
14.	Релапаротомія в ургентній хірургії	2
15.	Клініка і діагностика гострого панкреатиту в залежності від його форми	2

16.	Консервативні методи лікування гострого панкреатиту	2
17.	Ускладнення гострого панкреатиту та їх лікування	2
18.	Клініка і діагностика різних форм і стадій перитоніту	2
19.	Програмовані і вимушені релапаротомії. Показання до них	2
20.	Тактика хірурга при гострій кровотечі із варикозно-розширених вен стравоходу і шлунка. Методи зупинки кровотечі	2
21.	Ендоскопічний гемостаз при варикозно розширених венах стравоходу (склеротерапія, накладання лігатур і кілець). Показання до планової склеротерапії	2
22.	Ендоскопічні методи лікування виразкової хвороби шлунка і дванадцятипалої кишки та її ускладнень. Показання можливості, ускладнення.	2
23.	Цирози печінки і портальна гіпертензія. Їх класифікація, хірургічна тактика в залежності від їх виду і ускладнень. Безпосередні і віддалені результати операційного лікування	2
	Разом:	46 год

ЗАОЧНА ФОРМА НАВЧАННЯ

Теми лекцій (заочна форма навчання)

№	Назва теми	Години
1.	Виразкова хвороба шлунка і дванадцятипалої кишки, сучасні погляди на етіологію, патогенез, діагностику та лікування	2
2.	Сучасний стан проблеми перитоніту	2
	Разом	4

Теми семінарських занять (заочна форма навчання)

№	Тема	Години
1.	Помилки (діагностичні, тактичні, технічні) і небезпеки при гострому апендициті	2
2.	Залікове заняття	2
	Разом	4

Теми практичних занять (заочна форма навчання)

№	Тема	Години
1.	Клініка, діагностика та диференційна діагностика гострого апендициту	2
2.	Ускладнення виразкової хвороби кровотечею. Діагностика та хірургічна тактика	2
3.	Лапароскопічні холецистектомія і холецистостомія. Інструментарій. Техніка виконання. Показання і протипоказання	2
4.	Гостра кишкова непрохідність. Хірургічна тактика при різних видах кишкової непрохідності	2
5.	Гострий панкреатит і його ускладнення	2
	Разом	10

Теми для самостійної роботи (заочна форма навчання)

№	Тема	Години
1.	Перфоративна виразка шлунка та дванадцятипалої кишки	2
2.	Перфораційна виразка шлунка і дванадцятипалої кишки. Діагностика. Хірургічна тактика	2
3.	Стеноз виходу зі шлунка як ускладнення виразкової хвороби. Діагностика. Ступені стенозу. Лікування	2
4.	Пенетруючі виразки шлунка і дванадцятипалої кишки Внутрішні нориці	2
5.	Показання та обґрунтування різних методів хірургічного лікування виразкової хвороби та їх оцінка	2
6.	Виразкова хвороба шлунка і дванадцятипалої кишки, ускладнена кровотечею	2
7.	Методи дослідження гелікобактерної інфекції	2
8.	Гастродуоденальні кровотечі невиразкової етіології. Диференційна діагностика	2
9.	Гострі ерозивно-виразкові ураження верхніх відділів травного тракту в хірургічній клініці	2
10.	Ендоскопічні методи лікування виразкової хвороби шлунка і дванадцятипалої кишки та її ускладнень. Показання можливості, ускладнення.	2
11.	Сучасні методи та способи лікування виразкової хвороби шлунка і дванадцятипалої кишки	2
12.	Гострий апендицит – клініка, діагностика, сучасні принципи лікування	2
13.	Ускладнення гострого апендициту: апендикулярний інфільтрат, періапендикулярний абсцес	2
14.	Техніка апендектомії. Ретроградна апендектомія. Ускладнення під час операції	2
15.	Особливості клініки і перебігу гострого апендициту при атипичних локалізаціях червоподібного відростка	2
16.	Лікування апендикулярного інфільтрату. Особливості операційної техніки розкриття періапендикулярного абсцесу	2
17.	Хронічний апендицит. Сучасні погляди на поняття "хронічний апендицит". Хірургічна тактика	2
18.	Жовчнокам'яна хвороба. Клінічні прояви, сучасні методи діагностика та лікування.	2
19.	Гострий холецистит та його ускладнення	4
20.	Гостра печінкова і ниркова недостатність в ургентній хірургії та її інтенсивна терапія	2
21.	Особливості клініки гострого холециститу в осіб похилого та старечого віку	2
22.	Діагностика і хірургічна тактика при ушкодженнях жовчних шляхів. Відновні та реконструктивні операції	2
23.	Резекція тонкої та товстої кишок. Види ілеостомій, колостомій, цекостомія	2

24.	Клініка і диференційна діагностика різних видів механічної кишкової непрохідності: тонкокишкової і товстокишкової, обтураційної, странгуляційної, інвагінаційної та спайкової	2
25.	Спайкова хвороба. Особливості хірургічного втручання при кишкової непрохідності	2
26.	Релапаротомія в ургентній хірургії	2
27.	Клініка і діагностика гострого панкреатиту в залежності від його форми	2
28.	Консервативні методи лікування гострого панкреатиту	2
29.	Ускладнення гострого панкреатиту та їх лікування	2
30.	Клініка і діагностика різних форм і стадій перитоніту	2
31.	Програмовані і вимушені релапаротомії. Показання до них	2
32.	Цирози печінки. Портальна гіпертензія	2
33.	Тактика хірурга при гострій кровотечі із варикозно-розширених вен стравоходу і шлунка. Методи зупинки кровотечі	2
34.	Ендоскопічний гемостаз при варикозно розширених венах стравоходу (склеротерапія, накладання лігатур і кілець).	2
35.	Показання до планової склеротерапії	2
	Разом	72

5. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Видами навчальної діяльності аспірантів згідно з навчальним планом є:

- а) лекції,
- б) практичні заняття,
- в) семінарські заняття,
- г) самостійна робота аспірантів (СРА).

Практичні та семінарські заняття передбачають:

- 1) виявлення симптомів і синдромів гострих хірургічних захворювань органів черевної порожнини;
- 2) постановку клінічного діагнозу;
- 3) проведення диференційного діагнозу між різними гострими захворюваннями органів черевної порожнини;
- 4) надання допомоги хворим із гострими хірургічними захворюваннями органів черевної порожнини;
- 5) призначення сучасного лікування хворим хірургічними захворюваннями органів черевної порожнини;
- 6) вирішення ситуаційних клінічних задач, задач за типом ліцензійного іспиту «Крок-3» і тестових завдань.

6. ВИДИ КОНТРОЛЮ (ПОТОЧНИЙ І ПІДСУМКОВИЙ)

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку засвоєння аспірантами навчального матеріалу. Формами поточного контролю є:

а) тестові завдання з вибором однієї правильної відповіді, з визначенням правильної послідовності дій, з визначенням відповідності, з визначенням певної ділянки на фотографії чи схемі («розпізнавання»);

б) індивідуальне усне опитування, співбесіда;

в) розв'язання типових ситуаційних задач;

д) контроль практичних навичок;

Комплексне оцінювання навчальної діяльності здійснюється виставлення традиційної оцінки, яка конвертується у бали відповідно у кожному з занять, аспірант отримує на практичному занятті: оцінку «5» - якщо він виконав правильно не менше 90% навчальних завдань; оцінку «4» - якщо він виконав правильно не менше 80% навчальних завдань; оцінку «3» - якщо він виконав правильно не менше 60% навчальних завдань; оцінку «2» - якщо він виконав правильно менше 60% навчальних завдань; На кінцевому етапі заняття викладач виставляє набрану суму балів і традиційну оцінку в журналі успішності.

Самостійна робота аспіранта оцінюється на практичних заняттях і є складовою підсумкової оцінки аспіранта.

Підсумковий контроль

Загальна система оцінювання проводиться по завершенню вивчення дисципліни у вигляді заліку.

Шкали оцінювання традиційна 4-бальна шкала, багатобальна (200-бальна) шкала, рейтингова шкала ECTS

Залік – це форма підсумкового контролю засвоєння аспірантом теоретичного та практичного матеріалу з навчальної дисципліни. Підсумковий контроль проводиться у письмовій формі, з використанням навчальної платформи Misa, відповідно до розкладу. Триває 2 академічних години.

Максимальна кількість балів, яку може набрати аспірант за поточну навчальну діяльність для допуску до заліку становить 200 балів.

Мінімальна кількість балів, яку повинен набрати аспірант за поточну навчальну діяльність для допуску до заліку становить 120 бали.

Розрахунок кількості балів проводиться на підставі отриманих аспірантом оцінок за 4-ри бальною (національною) шкалою під час вивчення дисципліни, шляхом обчислення середнього арифметичного (СА), округленого до двох знаків після коми. Отримана величина конвертується у бали за багатобальною шкалою таким чином:

$$x = \frac{CA \times 120}{5}$$

Для зручності наведено таблицю перерахунку за 200-бальною шкалою:

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу для дисциплін, що завершуються заліком

4 бальна шкала	200 бальна шкала	4 бальна шкала	200 бальна шкала	4 бальна шкала	200 бальна шкала	4 бальна шкала	200 бальна шкала	4 бальна шкала	200 бальна шкала
5	200	4,6	184	4,17	167	3,77	151	3,35	134
4,97	199	4,57	183	4,14	166	3,74	150	3,32	133
4,95	198	4,52	182	4,12	165	3,72	149	3,3	132
4,92	197	4,5	180	4,09	164	3,7	148	3,27	131

4,9	196	4,47	179	4,07	163	3,67	147	3,25	130
4,87	195	4,45	178	4,04	162	3,65	146	3,22	129
4,85	194	4,42	177	4,02	161	3,62	145	3,2	128
4,82	193	4,4	176	3,99	160	3,57	143	3,17	127
7,8	192	4,37	175	3,97	159	3,55	142	3,15	126
4,77	191	4,35	174	3,94	158	3,52	141	3,12	125
4,75	190	4,32	173	3,92	157	3,5	140	3,1	124
4,72	189	4,3	172	3,89	156	3,47	139	3,07	123
4,7	188	4,27	171	3,87	155	3,45	138	3,02	121
4,67	187	4,24	170	3,84	154	3,42	137	3	120
4,65	186	4,22	169	3,82	153	3,4	136	Менше	Недо-
4,62	185	4,19	168	3,79	152	3,37	135	3	ста-
									тньо

Бали з дисципліни для аспірантів, які успішно виконали програму, конвертуються у традиційну 4-ри бальну шкалу за абсолютними критеріями, які наведено нижче у таблиці:

Бали з дисципліни	Оцінка за 4-ри бальною шка- лою
Від 170 до 200 балів	5
Від 140 до 169 балів	4
Від 139 балів до мінімальної кількості балів, яку повинен набрати аспірант	3
Нижчє мінімальної кількості балів, яку повинен набрати аспірант	2

Об'єктивність оцінювання навчальної діяльності аспірантів перевіряється статистичними методами (коефіцієнт кореляції між оцінкою ECTS та оцінкою за національною шкалою).

7. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ АСПІРАНТІВ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Динамічна та спастична кишкова непрохідність, клініка, діагностика, лікування.
2. Консервативні методи лікування виразкової хвороби
3. Операції на шлунку: гастростомія, гастроентеростомія, висічення виразки. Методи резекції шлунка.
4. Сучасні методи та способи лікування виразкової хвороби шлунка і дванадцятипалої кишки.
5. Перфораційна виразка шлунка і дванадцятипалої кишки. Діагностика. Хірургічна тактика
6. Клінічна анатомія черевної стінки. Топографія пахового і стегнового каналів. Операційні доступи до органів черевної порожнини
7. Ускладнення виразкової хвороби кровотечею. Діагностика та хірургічна тактика
8. Клініка, діагностика та диференційна діагностика гострого апендициту
9. Хірургічне лікування кишкової непрохідності. Операційні доступи, особливості ревізії черевної порожнини. Ознаки життєздатності кишки, особливості її резекції
10. Діагностика та хірургічні методи лікування пупкових гриж

11. Клініка і діагностика виразкової хвороби шлунка і дванадцятипалої кишки.
12. Особливості клініки і перебігу гострого апендициту при атипових локалізаціях червоподібного відростка. Особливості перебігу гострого апендициту в осіб похилого та старечого віку.
13. Особливості фармакотерапії виразкової хвороби шлунка і дванадцятипалої кишки.
14. Клінічна картина невправимих і защемлених гриж. Їх ускладнення. Особливості операцій.
15. Техніка апендектомії. Особливості ретроградної методики.
16. Особливості клініки і перебігу гострого апендициту при атипових локалізаціях червоподібного відростка.
17. Пенетруючі виразки шлунка і дванадцятипалої кишки. Внутрішні нориці.
18. Особливості клініки і перебігу гострого апендициту при атипових локалізаціях червоподібного відростка.
19. Етіологія і патогенез виразкової хвороби шлунка і дванадцятипалої кишки. Методи дослідження гелікобактерної інфекції.
20. Виразкова хвороба, ускладнена стенозом виходу із шлунка: клінічна картина, методи лікування. Підготовка хворого до операцій на шлунку
21. Симптоми і діагностика стегових гриж. Диференційна діагностика.
22. Виразкова хвороба, ускладнена кровотечею: клініка, діагностика, лікування.
23. Релапаротомія в ургентній хірургії.
24. Види і методи органозберігаючих операцій при лікуванні виразкової хвороби.
25. Симптоми і діагностика пахвинних гриж. Особливості анатомії та клінічних проявів прямих, косих та ковзних пахвинних гриж.
26. Пострезекційні і постваготомні синдроми: причини виникнення, клініка, лікування.
27. Спайкова хвороба. Особливості хірургічного втручання при кишковій непрохідності.
28. Клінічна анатомія черевної стінки. Топографія пахового і стегового каналів. Операційні доступи до органів черевної порожнини
29. Діагностика та лікування ранніх та пізніх ускладнень після операцій на шлунку і дванадцятипалій кишці.
30. Техніка апендектомії. Ретроградна апендектомія. Ускладнення під час операції.
31. Клініка і диференційна діагностика різних видів механічної кишкової непрохідності: obturacійної, strangulacійної, invaginacійної та злукової.
32. Способи хірургічного лікування стегових гриж. Ускладнення та їх профілактика.
33. Патоморфологічні і патофізіологічні зміни в організмі при кишковій непрохідності. Їх значення для передопераційної підготовки і післяопераційного.
34. Спайкова хвороба. Особливості хірургічного втручання при кишковій непрохідності
35. Способи хірургічного лікування стегових гриж. Ускладнення та їх профілактика.
36. Способи хірургічного лікування пахвинних гриж та порівняльна їх оцінка.
37. Ускладнення гострого апендициту: апендикулярний інфільтрат, періапендикулярний абсцес.
38. Гастроудоденальні кровотечі невиразкової етіології. Диференційна діагностика.
39. Симптоми і діагностика післяопераційних гриж, їх профілактика та особливості операційного лікування.
40. Гострі ерозивно-виразкові ураження верхніх відділів травного тракту в хірургічній клініці.

10. ЛІТЕРАТУРА:

Базова література:

1. Госпитальная хирургия: Руководство для врачей-интернов / Под ред. Л.Н. Бисенкова, В.М. Трофимова. – СПб.: Издательство «Лань», 2005. – 895 с.
2. Атлас абдоминальной хирургии: Т. 1. Хирургия печени, желчных путей, поджелудочной железы и портальной системы / Э. Итала; пер. с англ. Ю.Б. Мартова. – М.: Мед. лит., 2006 – 508 с.
3. Атлас абдоминальной хирургии: Т. 1. Хирургия печени, желчных путей, поджелудочной железы и портальной системы / Э. Итала; пер. с англ. Ю.Б. Мартова. – М.: Мед. лит., 2009 – 472 с.
4. Атлас абдоминальной хирургии: Т. 3. Хирургия тонкой и толстой кишки, прямой кишки и анальной области / Э. Итала; пер. с англ. Ю.Б. Мартова. – М.: Мед. лит., 2008. – 448 с.
5. Ендоскопія травного каналу. Норма, патологія, сучасні класифікації / [В. Й. Кімакович, В. І. Нікішаєв, І. М. Тумак та ін.]. – Львів : «Медицина Світу», 2008. – 208 с.
6. Большаков О.П. Оперативная хирургия и топографическая анатомия: Учебник / О.П. Большаков, Г.М. Семенов. – СПб: Питер, 2004 – 1184 с.
7. Анкин Л.Н. Политравма (Организационные, тактические и методологические проблемы) / Л.Н. Анкин. – М: МЕДпресс-информ, 2004 – 176 с.
8. Лекції з хірургічних хвороб та атлас операцій / В.В. Скиба [та ін.] ; ред. В. В. Скиба; Київський медичний ін-т Української асоціації народної медицини. Кафедра хірургічних хвороб. – К. : [Б.в.], 2018. – 324 с.
9. Симптоми і синдроми у хірургії : [навч. посіб. для студентів, лікарів-інтернів, курсантів вищ. мед. навч. закл.], Герич І.Д., Хіміч С.Д., Барвінська А.С. , Ващук В.В., Герич Г.І. К: Медицина, 2016. – 304 с.
10. Радзіховський А.П. Невідкладна хірургія органів черевної порожнини: Посібник для лікарів-інтернів / А.П. Радзіховський, В.І. Бабаєнко. – Київ: Фенікс, 2002. – 320 с.
11. Хірургічні хвороби (підручник для лікаря за спеціальністю «Загальна практика-сімейна медицина»). Фомін П.Д. К.: Здоров'я України 2015. – 496 с.
12. Хірургічні хвороби: Підручник / [В.І. Бондарєв, Р.В. Бондарєв, О.О. Васильєв та ін.]; За ред. П.Г. Кондратенка. – Х.: Факт, 2006. – 816 с.
13. Хірургія (базовий підручник) / За ред. Я.С. Березницького, М.П. Захараша, В.Г. Мішалова. – Дніпропетровськ: РВА «Дніпро-VAL», 2011. – 784 с.
14. Хірургія (Факультетська): Підручник / [М.П. Захараш, О.І. Пойда, М.Д. Кучер та ін.] – К.: Медицина, 2006. – 656 с.
15. Хірургія / О.М. Кіт, А.О. Боб, В.С. Жуковський. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Тернопіль: ТДМУ: Укрмедкнига, 2019. – 619 с.
16. Хірургія. У 3 томах / За ред. Я.С. Березницького, М.П. Захараша, В.Г. Мішалова. – Дніпропетровськ: РВА «Дніпро-VAL», 2007.
17. Хірургія: підруч. для студ. вищ. мед. навч. закл. I-II рівнів акредитації / О. Ю. Усенко, Г. В. Білоус, Г. Й. Путинцева. – К. : Медицина, 2010. – 400 с.
18. Хірургія: підруч. для студ. вищ. мед. навч. закл. IV рівня акредитації / В. І. Бондарєв [та ін.] ; ред. П. Г. Кондратенко. – К. : Медицина, 2009. – 967 с.
19. Хірургія: підруч. для студ. стоматол.ф-тів вищ. мед. навч. закл. IV рівня акредитації / Б. П. Лисенко [та ін.] ; за ред. проф. Б. П. Лисенка [та ін.]. - К. : Медицина, 2010. - 712 с.
20. Хірургія: підручник / В. І. Бондарєв, Р. В. Бондарєв, О. О. Васильєв [та ін.]; за ред. П. Г. Кондратенка. – К. : Медицина, 2009. – 967 с.
21. Хірургія: підручник / за ред. Л.Я. Ковальчука. – Тернопіль. : «Укрмедкнига», 2010. – 1056 с.

Допоміжна література:

1. Видеоторакоскопия в диагностике и лечении гемоторакса при сочетанной травме груди / С.Ф. Багненко, А.Н. Тулупов, Г.М. Бесаев и др. – СПб., 2011. – 100 с.

2. Гострі шлунково-кишкові кровотечі / Б.О. Матвійчук, Я.А. Король, І.М. Тумак, Я.З. Патер, О.І. Кушнірук, М.Р. Бубняк // ЛНМУ ім. Данила Галицького. – Львів, «Тріада-плюс», 2018. – 246 с.
3. Диагностика и лечение заболеваний желчевыводящих путей: Учебное пособие / [И.В. Маев, А.А. Самсонов, Л.М. Салова, Ю.С. Шах и др.]. – М.: ГОУ ВУНМЦ МЗ РФ, 2003. – 96 с.
4. Ермолов А.С. Абдоминальная травма / А.С. Ермолов, М.Ш. Хубутія, М.М. Абакумов. – М.: Видар, 2012. – 495 с
5. Еталони практичних навичок зі спеціальності «Хірургія»: навч. посіб. / О. Є. Бобров [та ін.] ; Нац. акад. післядиплом. освіти ім. П. Л. Шупика. – К. : Асканія, 2011. – 157 с.
6. Жебровский В.В. Хирургия грыж живота и эвентераций / В.В. Жебровский, Мохамед Том Эльбашир. – Симферополь: «Бизнес-Информ», 2002. – 440 с.
7. Клінічна хірургія / За ред. Л.Я. Ковальчука, В.Ф. Саєнка, Г.В. Книшова. – Тернопіль: «Укр-медкнига», 2000. – 504 с.
8. Кондратенко П.Г. Гастроинтестинальная эндоскопия / П.Г.Кондратенко, А.А. Стукало, Е.Е. Раденко. – Донецьк, 2007. – 374 с.
9. Лебедев, Н.В. Травма живота: учебное пособие / Н.В. Лебедев, А.Е. Климов, А.А. Бархударов. – Москва: БИНОМ, 2016. – 64 с
10. Лікарські маніпуляції: Навч. посіб. / [О.О. Васильєв, С.А. Залевський, Н.В. Кабанова, та ін.]; за ред. П.Г. Кондратенко. – Донецьк: Нов. світ, 2001. – 229 с.
11. Михайлович В.В. Гострий апендицит та його ускладнення / Михайлович В.В., Матвійчук О. Б., Богуцький І. Я. – Львів : «Тріада Плюс», 2011. – 154 с.
12. Неттер Ф. Атлас анатомії людини / Неттер Ф.; під ред. Ю.Б. Чайковського / наук. пер з англ. А.А. Цегельського – Львів: Наутілус, 2004. – 592 с.
13. Николаев А.В. Топографическая анатомия и оперативная хирургия: учебник / А.В. Николаев. – М.: 2007. – 784 с.
14. Оперативная хирургия / Под ред. И. Литтмана / Будапешт: И-во АН Венгрии, 1981. – 1176 с.
15. Патогенез и хирургическое лечение послеоперационных вентральных грыж / [В.И. Белоконов, Т.А. Федорина, З.В. Ковалева и др.]. – Самара, 2005. – 192 с.
16. Повреждения живота при сочетаной травме / [М.М. Абакумов, Н.В. Лебедев, В.И. Либерчук и др.]. – М.: Медицина, 2005. – 176 с.
17. Посібник з еталонів техніки лікарських маніпуляцій і практичних навичок із загальної хірургії / В. В. Скиба [та ін.] ; ред. В. В. Скиба ; Академія наук Вищої школи України, Київський медичний ун-т УАНМ. - К. : [Київ. мед. ун-т УАНМ], 2007. – 141 с.
18. Практична гастроентерологія: Сучасна тактика й алгоритми ведення хворих з основними гастроентерологічними захворюваннями і синдромами : посібник для лікарів / В.Г. Передерій, С.М. Ткач. – Вінниця : Нова Книга, 2012. – 736 с.
19. Ранние послеоперационные осложнения у больных калькулезным холециститом и холедохолитиазом / Красильников Д.М., Фаррахов А.З., Хайруллин И.И., Маврин М.И. – Казань: Медицина, 2008. – 176 с
20. Руководство по технике медицинских манипуляций / Г. Чен и др.; перевод с англ. – Витебск: Белмедкніга, 1996. – 384 с.
21. Руководство по хирургии желчных путей / Под редакцией Э.И. Гальперина, П.С. Ветшева . – [2-е изд.]. – М.: Издательский дом-Видар М, 2009. – 568 с.
22. Синенченко Г.И. Неотложная эндовидеохирургия острых заболеваний, ранений и травм живота / Г.И. Синенченко, Ю.Н. Сухопара, А.Е. Демко. – СПб., 2014. – 56 с.
23. Современные методы лечения брюшных гриж / [Грубник В.В., Лосев А.А., Баязитов Н.Р., Парфентьев Р.С.]. – Киев: Здоровье, 2001. – 280 с.
24. Тарасюк В.С., Матвійчук М.В., Паламар І.В., Поляруш В.В., Корольова Н.Д., Подолян В.М. Перша екстрена і тактична медична допомога на догоспітальному етапі: навч. посіб. 3-тє вид., перероб. та допов. К: Медицина, 2019. – 504 с.

25. Томашук И.П. Руководство по оперативной технике для начинающих хирургов : практическое пособие для студ. мед. вузов / И.П. Томашук, И.И. Томашук. – Киев, Издательство Европейского Университета, 2001. – 864 с.
26. Торакальна травма: учебний посібник для лікарів хірургічного профілю / [А.В.Макаров, В.Г.Гетьман, В.І.Десятерик та ін.]. – Кривий Ріг: СП «Міра», 2005. – 234 с.
27. Торакальная хирургия / [Л.Н. Бисенков, Н.В. Бебия, С.В. Гришаков и др.] Под ред. Л.Н. Бисенкова. – Санкт-Петербург: «Гиппократ», 2004. – 1918 с.
28. Травма. В 3-х т. Т 1. / Дэвид В. Феличано, Кеннет Л. Маттокс, Эрнест Е. Мур / пер. с англ.; под. ред. Л.А. Якимова, Н.Л. Матвеева – М.: Издательство Панфилова; БИНОМ. Лаборатория знаний, 2013. – с. 520.
29. Тулупов А.Н. Торакоабдоминальная травма / А.Н. Тулупов, Г.И. Синенченко. – СПб : Фолиант, 2016. – 311 с.
30. Факультетська хірургія / За ред. В.О. Шідловського, М.П. Захараша. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2002. – 544 с.
31. Фирсова Л.Д., Машарова А.А., Бордин Д.С., Янова О.Б. Заболевания желудка и двенадцатиперстной кишки // М: Планида. – 2011. – 52 с.
32. Хирургические болезни и травмы в общей врачебной практике: учеб. пособие. / Суковатых Б.С., Сумин С.А., Горшунова Н.К. – М.: ГЭОТАР–Медиа, 2008. – 624 с.
33. Хирургические болезни: учебник / [М.И. Кузин, О.С. Шкроб, Н.М. Кузин и др.]; Под ред. М.И. Кузина. – [3-е изд.]. – М.: Медицина, 2002. – 784 с.
34. Хирургия / Захараш М. П. [и др.]; под ред. лауреата Гос. премии Украины в обл. науки и техники, чл.-кор. НАМН Украины, проф. М. П. Захараша ; Нац. мед. ун-т им. А. А. Богомольца. – Винница : Нова Книга, 2014. – 686 с.
35. Хирургия абдоминальных повреждений / Тиммербулатов В.М., Фаязов Р.Р., Хасанов А.Г., Тиммербулатов М.В., Уразбахтин И.М. – М.:Медпресс-информ, 2005 – 256 с.
36. Хирургия: учеб. пособие для студентов высш. мед. учеб. заведений III и IV уровня аккредитации / под ред. д-ра мед. наук, проф. А. Б. Кутового; ГУ «Днепропетр. мед. акад. МЗО Украины», Каф. хирургии № 2. - Днепропетровск : Системные технологии / А. Б. Кутовой [и др.]. - 2015. - 226 с.
37. Хирургия: учебник : в 2 т. / С. А. Бойко [и др.]; под ред. П. Г. Кондратенко, В. И. Русина. – Изд. 3-е, перераб. и доп. – Киев : Заславский А. Ю. [изд.], 2017.
38. Хірургічне лікування жовчнокам'яної хвороби, що ускладнена обтураційним холестазом, у хворих літнього віку / Р. С. Шевченко, С. І. Шевченко, Ю. П. Гніденко, М. А. Селезньов // Харківська хірургічна школа. – 2012. – № 3. – с. 136–140.
39. Хірургічні інфекції: Монографія / А.Г.О. Салманов – К. : Кондор. – 2011. – 374 с.
40. Экстренная медицинская помощь при травме / под редакцией Э. Мура, Л. Мэттокса, Д. Феличиано. – М.: Практика, 2010. – 744 с.
41. Экстренная хирургия желчных путей: Руководство для врачей / [П.Г. Кондратенко, А.А. Васильев, А.Ф. Элин и др.]; под ред. П.Г. Кондратенка – Донецк: ООО Лебедь, 2005. – 434 с.
42. Acute Appendicitis: New Insights for the Healthcare Professional: 2011 Edition: ScholarlyPaper. 34 p.;
43. Ballard R. Appendicitis: Prevalence, Risk Factors and Clinical Management. Nova, 2019, 190 p.;
44. Barkun AN, Bardou M, Kuipers EJ et al. International consensus recommendations on the management of patients with nonvariceal upper gastrointestinal bleeding. Ann Intern Med 2010; 152: 101–113.
45. Barrett C.L. Abdominal Injuries: Risk Factors, Management and Prognosis. - Nova Science Pub Inc; UK ed. edition., 2015. – 140 p.
46. Burant C. F. Medical Management of Type 2 Diabetes / Edited by Charles F. Burant // American Diabetes Association, Alexandria, United States. – 2020. – P.184 ISBN13 9781580406314
47. Color atlas of emergency trauma / D.P. Mandavia, E.J. Newton. – Cambridge: Demetrios Demetriades , 2003. – 329 p.

48. Damage Control Management in the Polytrauma Patient / H.C. Pare, A. Peitzman, W. Schwab, P. Giannoudis. – NY.: Springer, 2017. – 338 p.
49. Delany H, Jason R. Abdominal trauma: surgical and radiologic diagnosis. New York: Springer-Verlag; 2011. – 244 p
50. Emergency surgery / edited by A. Brooks [et al.] / Wiley-Blackwell, 2010. – 229 p.
51. General Surgery. Principles and International Practice / Bland K.I. [et al.] / Springer. – Second Edition, 2009. – 2070 p.
52. General surgery: selected lectures: for students of higher medical education establishments of the IV level of accreditation using English / V. Ye. Vansovych [a. o.] : ed. by prof. V. V. Mishchenko ; The Odessa State Med. Univ. - Odessa : The Odessa State Medical University, 2009. - 334 p.

Інформаційні ресурси:

Джерела Інтернет

<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/>